

Nr 313.

Av herr **Söderkvist m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om folkpensionering, m. m.

I proposition nr 220 har Kungl. Maj:t framlagt förslag till lag om pensionering m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med av socialvårdskommittén framlagt betänkande.

Beträffande propositionens utformning ifråga om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen måste det framhållas, att förslaget verkar i hög grad orättvist. Det system som nu tillämpas i fråga om kommunernas bidrag har resulterat i synnerligen ojämn skattebelastning i kommunerna. Av en undersökning, som verkställdes av kommunalskatteberedningen rörande kommunernas kostnader år 1939 för folkpensioneringen, framgår bland annat, att Lovö kommun i Stockholms län har kostnader för detta ändamål, som ej motsvara mer än 6 öre per skattekrona, medan Tjurkö kommun i Blekinge län måste utdebitera ej mindre än 6 kronor 20 öre för samma ändamål. Detta innebär, att en person med t. ex. 7 000 kronor i årsinkomst och med 50 skattekronor får för enbart folkpensionsändamål skatta i Lovö 3 kronor och i Tjurkö 310 kronor. Enligt socialvårdskommitténs uppgifter uppgå kommunernas bidrag till folkpensioneringskostnaderna för närvarande till drygt 50 milj. kronor per år. I det nu framlagda förslaget förutsattes, att kommunerna skola bidra med 74 miljoner kronor årligen enligt alt. III.

Av betydelse för kommunernas kostnader äro ju framför allt antalet pensionärer i kommunen, skatteunderlaget eller antalet skattekronor per person och kommunens placering i bostadsgrupp. På grund av tillbakagång i den industriella verksamheten eller av andra orsaker ha under de senare åren skett stora utflyttningar av unga, arbetsföra personer från vissa kommuner, till följd varav en betydande förändring av befolkningens ålderssammansättning inträtt. Dessa kommuner ha sålunda fått ett proportionsvis stort antal invalider och åldringar, för vilka de ha att betala pensionskostnaderna. Det ligger därtill i sakens natur, att dessa kommuner i regel ha ett svagt skatteunderlag.

Det är ägnat att förvåna, att en sådan ojämnhet i den kommunala beskattningen genom det föreliggande förslaget konserveras, samtidigt som en tydlig tendens på andra områden visat statsmakternas strävan att söka utjämna dessa skatter. Den nu tillämpade ordningen för statsbidrag till

arbetslöshetskostnaderna avser sålunda att utjämna de kommunala bördorna, och förslag föreligger om ytterligare åtgärder till sådan utjämning. Statsbidraget till kostnaderna för kristidsnämnderna är av samma art. Beslutet om fria skolmåltider bygger på att statsbidrag skall utgå i förhållande till skatteunderlaget per person, och även beslutet om statsbidrag för uppförande av skolbyggnader är grundat på liknande principer.

Socialvårdskommittén anser, att de kommunala bidragens främsta uppgift är att framtvinga en noggrann kommunal prövning av pensionsansökningarna, en uppfattning, som delas av departementschefen, även om han medger, att man ej får övervärdera denna synpunkt. Enligt vår mening kan icke det kommunala bidraget till kostnaderna ha så stor inverkan på prövningen av pensionsansökningarna som socialvårdskommittén förutsatt. Det är utan vidare klart, att de kommunala pensionsnämnderna vilja förhjälpa de sockenbor, som därtill äro berättigade, till folkpension. Men vi tro däremot icke, att man i pensionsnämnderna tänker så mycket på den utgift, som kommunen försorakas genom ett bifall till en pensionsansökan. Pensionsnämnderna torde i regel uppträda på samma sätt, oberoende av om det kommunala bidraget existerar eller ej. Härvid anse vi oss böra understryka, att det med nuvarande bestämmelser för de kommuner, som uppbära understöd som skattetyngda, i regel blir billigare att låta invalider och åldringar få fattigvård än att bevilja dem folkpension, ty fattigvårdskostnaderna äro som bekant förmånsberättigade till skatteutjämningsbidrag, vilket icke är förhållandet med utgifterna för folkpensionen.

Men om det kommunala bidraget verkligen skulle ha denna återhållande verkan på pensionsnämnderna, måste man också antaga, att behandlingen av ansökningarna kommer att bli olika för två sådana kommuner som de förut nämnda, Lovö och Tjurkö. I den ena kommunen motsvarar utdebiteringen för detta ändamål endast 6 öre per skattekrona, och där betyder det bra litet för en skattebetalare, om en eller annan ansökan slinker igenom utan allt för noggrann prövning. I den andra kommunen är skatten för detta ändamål 100 gånger större. Där skulle man då bli allt för restriktiv och avslå ansökningar, även om de äro fullt berättigade. Under alla omständigheter innebär detta system, att man lägger tunga bördor på de kommuner, som redan förut digna under höga skatter, medan de förut välbeställda slippa lindrigt undan.

Det kan säkerligen förebäras mycket starka skäl för att folkpensioneringen är en gemensam angelägenhet och att kostnaderna för densamma böra bäras av staten. De bidrag, som eventuellt anses böra uttagas av kommunerna, kunde i så fall bli lika per skattekrona i alla kommuner. De bestämmelser, som reglera rätten till folkpension, äro ju i regel entydiga, och beslutna i pensionsärendena skola, för att bli gällande, fastställas av central statlig myndighet. Pensionsstyrelsen har, som det på ett flertal ställen i socialvårdskommitténs betänkande framgår, stora möjligheter att

utöva en effektiv prövning av ansökningarna. Om man vill framtvinga en så långt möjligt effektiv kontroll, borde det finnas bättre utvägar härför än de föreslagna. Man kunde möjligen tänka sig, att kommunerna skulle helt bekosta de pensioner, som tillkommit på grund av att pensionsnämnden godtagit eller lämnat uppenbart oriktiga eller ofullständiga uppgifter eller underlåtit att lämna uppgift om sådana förhållanden, som kunna vara av betydelse för ansökningens bedömande.

Slutligen be vi att få hänvisa till vad Landskommunernas förbunds styrelse säger i sitt yttrande över socialvårdskommitténs betänkande i fråga om de kommunala bidragen: »Konsekvensen av den här utvecklade tankegången skulle egentligen bli, att kommunbidragen helt kunde slopas. Styrelsen förstår dock, att ett förslag om helt slopande av kommunbidragen knappast skulle tagas på allvar, och underlåter därför att framställa det. Men det skulle enligt styrelsens mening vara beklagligt, om man nu konstuerade kommunbidragen på sådant sätt, att den skatteutjämnande effekten uteblev. Skola kommunerna på ett tillfredsställande sätt kunna fullgöra dem redan ålagda uppgifter och dessutom åläggas nya, kan icke skatteutjämningsproblemet undan för undan skjutas åt sidan. I enlighet med kommunalskatteberedningens förslag måste enligt styrelsens mening de olika specialstatsbidragen i möjligaste mån graderas med hänsyn tagen till kommunernas ekonomiska bärkraft; det kommer även sedan en sådan gradering genomförts över hela linjen att kvarstå en betydande ojämnhet, som måste utjämnas genom särskilda skatteutjämningsbidrag.»

Under hänvisning till vad vi här ovan anfört få vi föreslå,

att riksdagen måtte besluta att kommunernas utgifter för folkpensioneringen skola berättiga till samma skatteutjämningsbidrag som fattigvårdskostnaderna, samt

att kommunbidragen till folkpensioneringen måtte graderas med hänsyn tagen till kommunernas ekonomiska bärkraft.

Stockholm den 25 april 1946.

Verner Söderkvist.

A. Gillström.

Jon N. Jonsson.

Emil Näsström.

Sven Edin.